

Horváth Dóra - Németh Krisztina:
Recenzió Kövecsesné Gősi Viktória: Tanítás-tanulás a digitális korban, Kihívások és módszertani megoldások című könyvéhez

A könyv írója felhívja a figyelmet a XXI. század pedagógiai kihívásaira, a digitális kor „tanulóinak” pszichológiai sajátosságaira, illetve olyan oktatási lehetőségeket mutat be, melyek az óvodás és kisiskolás korosztálytól egészen a felnőttképzésig holisztikusan, az egyéni személyiségjegyeket figyelembe véve segítenek megoldani a felmerülő és egyre aktuálisabb problémákat. Mindezt olyan tudásátadással kívánja elérni, amely az élménypedagógia szemléletét követve a tanulók aktivitására építve kínálja az olvasó számára a gyakorlatba azonnal átültethető módszertani megoldásokat.

A kötet fejezeteiben a különböző oktatási módszerek, a tanítási-tanulási folyamatok komplex módon kerülnek bemutatásra. A szerző minden témakört először elméleti oldalról közelít meg, majd rávilágít a téma jelentőségére, aktualitására és ezekből kiinduló következtetéseire építve nyújt az olvasó számára változatos jó gyakorlatokat, ezt követően pedig bemutatja a fejezetben hivatkozott irodalmakat. Az első impresszió az lehet a fejezetcímek alapján, hogy használhatóságából legfőképp a pedagógusok, pedagógusjelöltek profitálhatnak, de a mű szemléletmódját bármely olvasó megértheti, mivel a tudományosság mellett az író az olvashatóságra és a kreatív vizuális szemléltetésre is nagy figyelmet fordított.

A könyv első fejezetében röviden megismerheti az olvasó a digitális generáció sajátosságait. Rávilágít, hogy ezen változásokra mennyire fontos, hogy a nevelés-oktatás, a pedagógia valamilyen módon válaszoljon. Kiemeli, hogy a tanítás-tanulás folyamata során elengedhetetlen figyelembe venni az oktatásban résztvevő fiatalok sajátosságait és ezek alapján kialakítani új tanulásszervezési módokat, hogy a társadalomban, a tanulásban és a munkaerőpiacon is elvárt kompetenciái, készségei és képességei fejlődjenek a fiataloknak.

Elsősorban mindezt az érzelmi intelligencia alapozza meg, amelyet mélyebben a második fejezet ismertet meg. Ahhoz, hogy az egyén személyisége harmonikus legyen elengedhetetlen többek között a másokkal való együttműködés, a problémamegoldás, a hatékony kommunikáció, a szociális tudatosság és az érzelemszabályozás képessége. Külön fókuszot kap az érzelmi intelligencia szerepe a pedagóguspályán, amelyre a *Léleknek idő* kell egyetemi kurzus tartalmi fókuszát kiemelve, és egy tanító szakos hallgatókból álló kutatás eredményeit ismertetve nyújt betekintést. A szerző a mese szerepének és jelentőségének elméleti megismerését követve alkotó-fejlesztő meseterápiás foglalkozást, mint alkalmazott gyakorlatot tár az olvasó elé foglalkozástervezéssel és a megvalósulás tapasztalataival együtt.

A harmadik fejezetben *Az adaptív, differenciált oktatás értelmezése* kerül előtérbe. Betekintést nyerhet az olvasó a pedagógusok differenciáláshoz való viszonyába, az olyan pedagógiai nevelési, oktatási folyamatba, amely tekintettel van a gyermekek egyéni sajátosságaira, fejlettségére, így mutatva be magának a differenciálásnak a fogalmi és módszertani hátterét.

Az előző fejezetben megismert adaptív oktatás fontos eleme a fejlesztő értékelés, amelyet a negyedik fejezet részletesen fejt ki. Vitaindító Lázár Ervin mesével innovatívan merülhet el az olvasó egy olyan szemléletmódban, amely az egyéni különbségeket, sajátosságokat nem csak az oktatási, hanem az értékelési folyamat során is kiemelt szempontnak tartja. A fejezetet olvasva érthetővé válik ezen szemlélet fontossága, a tanulók személyiségének – önértékelés, metakogníció – fejlődésére gyakorolt hatása, alkalmazási lehetőségei, eszközrendszere, valamint a gyakorlatba való hatékony beilleszthetősége.

Az ötödik fejezet Howard Gardner többszörös intelligencia elméletére, a különböző kognitív képességekre építve erősíti meg a differenciálás fontosságát. Megismerteti az író az intelligenciaterületek rövid elméleti háttérét, jellemző sajátosságait. Ezen elméleti tudás egészét egy egyhetes nyáritábori projektbe építve, gyakorlati tapasztalatokkal is alátámasztja a mű egy motiváló tanulási-tanítási folyamaton keresztül, biztatva az olvasót a saját alkalmazásra, kipróbálásra, hiszen „*Az ilyen szemléletben megtervezett foglalkozások a két agyfélteke működésének összehangolását is kiválóan segítik. Az elmélet bármely korosztálynál alkalmazható.*” (Kövecsesné, 2023:52).

A hatodik fejezetben a szerző *A kooperatív tanulás szerepe és jelentősége az oktatási folyamatban* címmel mutatja be a téma szükségszerűségét, értelmezését, a fókuszterület digitális támogatásának lehetőségeit, ezen kívül betekintést nyújt saját tapasztalataiba, választ ad a „mit érdemes kipróbálnom?”, illetve a „hogyan tegyem ezt meg?” kérdésekre. A szerző kiemeli az ellentétet, mely a mai magyar iskolákban működő versengést elősegítő rendszer, illetve az együttműködés, mint munkaerőpiaci elvárás között húzódik, majd gyakorlati megoldásokkal szemlélteti a kooperatív tanulási módszerek megvalósítását.

A hetedik fejezet a *Fenntarthatóságra, környezettudatos magatartásra nevelés a pedagógusképzésben* témakörbe vezeti be az olvasót. Körül járja a fenntarthatóság teoretikus alapjait, a tanítóképzésben megjelenő környezeti neveléshez kapcsolódó, kurzusok egyes elméleti és gyakorlati tevékenységeit. Részletesen leír egy alkotó-fejlesztő mesefoglalkozást, amelyet a saját tanítványainak készített, és egyaránt megosztja ehhez fűződő tapasztalatait is. A szerző elhivatottsága a környezetének védelmére, illetve hozzáállásának átadására való törekvése minden lehetséges korosztály számára áthatja az egész fejezetet, ezt példázzák a fejezetben megjelenő, következő gondolatok: „*Az egészen kicsi gyerekeknek, óvodásoknak nincs semmi másra szüksége, csak a közvetlen érzékszervi tapasztalásokra. Ha megpróbáljuk a világot a szemükkel nézni, láthatjuk, ahogy rácsodálkoznak a virágokra, lepkékre, szívesen kutakodnak, felfedeznek. [...] Ezt az iskolába lépve is fontos szem előtt tartanunk, és olyan élményekre épülő módszerekkel érdemes dolgoznunk, melyben a gyermekek érzékszerveit is “élesíteni” tudjuk, ezáltal támogatva a kognitív és affektív fejlődésüket. Ezt a folyamatot azonban semmiképpen sem szabad megszakítani, és az életkori sajátosságoknak megfelelően biztosítani kell a felnőttkor felé közeledve is azokat a tapasztalásra, kutatásra és közvetlen felfedezésre épülő tevékenységeket, melyek a környezettudatos, továbbá a felelősségteljes magatartás kialakulását támogatják a természethez való pozitív kötődést erősítve.*” (Kövecsesné, 2023: 79).

A nyolcadik fejezetben a *Projektoktatás* történeti gyökereivel, oktatási stratégiaként való értelmezésével, különböző csoportokba kategorizált módszereivel, illetve a húsz éve létező Erdőpedagógiai program egyik projektjével ismerkedhet meg az olvasó. A fejezetben hangsúlyozásra kerül a projektoktatás folyamat jellege, a szerző rendkívül ötletes, saját készítésű ábrán vezeti végig a mű olvasóit a stratégia egyes lépésein. Leginkább az értékelés gyakorlata, azon belül is a fejlesztő értékelés kerül kiemelésre, mellyel az önértékelés és a reflexió egyaránt kialakulhat, ezen kívül a hatodik fejezetben kiemelt problémafelvetésre is választ kap az olvasó, miszerint: *“A tanulók számára mindazon kompetenciák fejlesztését segíti, ami a munkaerőpiacon kívánatos követelmény.”* (Kövecsesné, 2023: 99).

A kilencedik, *A tanulás tanulásának szerepe, jelentősége a 21. században* fejezet bemutatja, értelmezi az önszabályozott tanulást. Kiemeli a tanulás megtanításának legfontosabb fázisait, illetve áttekintést nyújt a pedagógusképzésben való megjelenéséről egy 2020-as kutatás tükrében. Az író a fejezetben megfogalmazza, hogy *“a tanulók jelentős része sajnos nem szeret és nem is tud tanulni.”* (Kövecsesné, 2023: 111), sőt még a digitális vívmányokat sem alkalmazzák kellőképpen a megfelelő ismeretszerzés elősegítéséért a fiatalok. Ennek megváltoztatására a szerző az egyéni tanulás támogatásban, a megfelelő mentális és környezeti harmónia megteremtésében, a differenciált oktatásban, illetve mindennek a digitális eszközrendszerrel való támogatottságban látja a kulcsát.

A könyv utolsó fejezete szorosan kötődve az előtte felmerülő problémakörhöz a *Digitális eszközök, applikációk adekvát alkalmazása a tanulás támogatásában* címmel a digitális kompetenciákra épít. Bemutatja, hogy milyen műveltségre, kompetenciák kialakítására van szükség az IKT-s eszközök magabiztos, célközpontú, kritikus, biztonságos és megfelelő használatához. A DigCompEdu keretrendszerén keresztül bemutatja a pedagógusok digitális kompetenciáinak főbb elemeit, a pedagógusképzés során megjelenő, ehhez kapcsolódó lényeges célkitűzéseket. Rávilágít a digitális eszközök, applikációk és alkalmazások tanulástámogató szerepére, és ezen álláspontot alá is támasztja egy saját kutatással, amelyben megismerhető a hallgatók álláspontja, és a számukra hasznosnak tartott tanulástámogató eszközök bázisa is. A fejezet nagy részében a szerző különböző szempontok alapján ajánl különböző applikációkat, amelyek többek között a Bloom-féle taxonómia szintjeire épülnek, vagy egy oktatási folyamat különböző lépései és különböző céljai – érzelmi intelligencia fejlesztése, projektmunka, fogalomtanulás, játékos tanulás – alapján kerülnek bemutatásra, így adva gyakorlatban megvalósítható ötleteket az olvasó számára.

A mű változatos oktatási módszerek elméleti áttekintésével és a gyakorlatban megvalósított példáin vezeti keresztül az olvasót, választ adva a digitális generáció iskolapadba kerülését követően kialakult pedagógiai kihívásokra. A naprakész hazai és külföldi szakirodalmak széleskörű felhasználása bizonyítja az író szakmai hozzáértését és tudományos tájékozottságát, igényességét. A könyv jól strukturált és minden aktuális pedagógiai problémára megoldást kínál.